

Кўриб турганимиздек, тадқиқот гуруҳида ўсиш сони анча юқори. Эгилувчанлик ўртача ҳисобда назорат гуруҳида 50,6 см бўлса, тажриба гуруҳида 43,6 смни кўрсатмоқда. Мувозанат ушлаб туриш вақти эса назорат гуруҳида 5,5 секунд бўлса, тажриба гуруҳида 8 секунд давом этмоқда, куч учун берилган гимнастика деворида оёқларни тўғри бурчак остида кўтариш сони назорат гуруҳида ўртача ҳисобда 9 марта, тажриба гуруҳида эса 13,6 мартани кўриш мумкин. Сакраш баландлиги эса назорат гуруҳида 14,3 см, тажриба гуруҳида 19,0 см ташкил этди. Тезкорлик учун энгашиб оёқларни ушлаш ҳолатидан, қўлларга таяниб ётиш ва қайтиш ҳаракатини 10 секунд ичида назорат гуруҳидаги қизлар 2,5 марта, тажриба гуруҳидаги қизлар эса 3,7 марта бажаришди.

Демак, олинган натижаларда кўриниб турибдики назорат гуруҳидан кўра тажриба гуруҳида махсус жисмоний тайёргарлик даражаси анча юқори бўлган. Айтиш мумкинки, ишлаб чиқилган машқлар кетма-кетлига мажмуаси тажриба гуруҳининг махсус жисмоний тайёргарлик даражасини ўсишига олиб келди.

Адабиётлар

7. Eshtayev A.K., Xasanova N.R., Eshtayeva V.B. Badiiy gimnastika. Darslik. –T.: “O‘zkitob savdo nashriyoti” 2020, 577-b.
8. Umarov M.N., Fetxullova N.X. Badiiy gimnastika nazariyasi va uslubiati. O‘quv qo‘llanma. "O‘zbekiston Davlat Jismoniy Tarbiya va Sport Universiteti" - Ch.: 2020, 251-b.
9. Eshtayev A.K. Sport gimnastikasi mashg‘ulotining nasariy asoslari (uslubiy qo‘llanma). O‘DJTI nashriyot-matbaa bo‘limi. -T.: 2009. 113-b.
10. Ulezko I.V. «Teoriya metodika xudojestvennoy gimnastiki». Uchebnoe posobie. «Tashkent o‘zkitob savdo nashriyot matbaa ijodiy uy». 2021, -P. 105.
11. Xaytmetov I.S. “Sport pedagogik mahoratini oshirish” (Badiiy gimnastika) Xoreografik mashqlarini o‘tkazish uslubiati. O‘quv-qo‘llanma –T.: «Davlat matbuot savdo», 2020, 176 -b.

РЕЗЮМЕ. Ишда бадий гимнастика бўйича дастур машқлари мураккаблашгани муносабати билан ёш гимнастикачиларнинг тайёргарлигининг дастлабки босқичида ҳаракат сифатлари ва малакаларини шакллантириш масалалари кўриб чиқилган.

РЕЗЮМЕ. Основными вопросами рассматриваемыми в данной работе является формирование двигательных качеств и навыков юных гимнасток на начальном этапе подготовки, в связи с усложнением программных упражнений художественной гимнастики.

SUMMARY. The main issues considered in this work is the formation of motor qualities and skills of young gymnasts at the initial stage of training, due to the complication of program exercises in rhythmic gymnastics.

БОЛАЖАҚ СҮҮРЕТЛЕҮ ӨНЕРИ ОҚЫТУШЫСЫНЫҢ КӘСИПЛИК КОМПЕТЕНЛИЛИГИН ҚӘЛИПЛЕСТИРИҮ МӘСЕЛЭЛЕРИ

Т.В.Уразимова – *көркем-өнер таныу илимлари кандидаты, доцент*

С.Даулетов – *магистрант*

Әженияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институт

Таянч сўзлар: педагогика, таълим жараёни, касбий компетенциялар, тасвирий санъат, ижодкорлик.

Ключевые слова: педагогика, процесс образования, профессиональные компетенции, изобразительное искусство, творчество.

Key words: pedagogics, education process professional competencies, graphic arts, creativity.

Көркем өнердин ҳазирги замандағы жағдайы концептуал авторлық қатнастар хәм бағдарлардың үлкен көлемі менен сыпатланады, сүүретлеу өнериниң ўазыйпаларының өзлери, пәнниң түсиндирилиўи, тийкарланыўи өзгереді, булардың барлығы дөретиўшилиқ мәселеси бойынша мағлыўматлар көлеминиң көп мәнилилигине хәм қарама-қарсылықлылығына алып келди. Сонлықтан болажақ педагогта, оқыўшылардың көркемлик-билим алыўшылық искерлигиниң мазмунын қәлиплестириўде мағлыўмат пенен ислей алыў, заманағөй изертлеўлерден, илимий қатнастардан пайдалана алыў уқыплылығын қәлиплестириў оғада әҳмийетли.

«Сүүретлеу өнери» пәниниң теориялық хәм әмелий тийкарының мазмунын иске асырыўдың шәртли жағдайы, оқытушының таярлығы, қатнасық кура алыў уқыбы, оқыўшылардың дөретиўшилиқ искерлигин қәлиплестириўди иске асыра алыў уқыбы болып табылады. Талабаға сүүретлеу өнериниң теориясын жеткерип беріў хәм сүүрет үстинде жұмыс ислеўдин уқыплылықларын хәм көнликпелерин қәлиплестириў – болажақ оқытушының көркемлик-педагогикалық искерлигиниң тек ғана азғантай бөлеги. Бүгинги күни көркем өнердин ўазыйпалары, күнделикли турмыста

Хулоса. Тадқиқот жараёнида олиб борилган тест талаб меъёрлари бадий гимнастикачилар томонидан дастлабки натижалари билан икки ойдан кейин жисмоний тайёргарлик кўрсатғич натижаларини таққослаб кўрганимиздан кейин шундай хулосаға келишимиз мумкин.

1. Бадий гимнастика билан шуғуланувчи қизларни чидамлилигини ошириш учун жисмоний тайёргарликларлиқларини ошириш учун машқларни кўпроқ қўллаш мақсадға мувофиқ бўлади.

2. Чидамлиликни оширишда махсус жисмоний тайёргарликни ошириш учун, машқлар мажмуасини ишлаб чиқиш мақсадға мувофиқ.

3. Чидамлиликни сифатини оширишда қизларни ёшиға ва жисмоний имкониятиға қараб ошириб бориш яхши натижа беради.

4. Чидамлилик ривожлантириш учун ишлаб чиқилган машқлар мажмуасини машғулотларнинг охирида қўлланилса шуғуланувчиларни чидамлилигини оширишға хизмат қилади.

оғада күшли физикалық хәм ақыл менен ислеўдеги зорлығыўларды басынан кеширетуғын адамның кеўил көтериўшилиги хәм күшли сезимли тәсирлениўшиликти босанластырыўи менен байланыстырлады. Көркем өнердин теориялық тийкаргы базасын билмей турып көркем өнердин бул бағдарын түсиниў мумкин емес. Талабаны оқыўшылар менен қатнасық дүзиўге коммуникацияға таярлаў керек, қатнасық қурыў усылы искерликтин аўызша емес нәтийжеси болады.

Әдебиятларды теориялық изертлеу көркемлик-педагогикалық искерликтин, барлық пәнлерге хәр тәрәпке универсал ылайықлы, сүүретлеу өнери оқытушысының кәсіплик таярлығын баҳалаў ушын белгилер бола алатуғын, улыўмаластырылған, дүзилісли блокларын табыўға жәрдем етти.

Сүүртлеу өнери оқытушысын кәсіпке таярлаў, тек ғана оны сүүретлеу өнери бойынша саўатлылыққа үйретиўге емес, ал инсанның көркем-дөретиўшилиқ раўажланыў процесин басқарыўға да мумкиншилиқ беретуғын, оның кәсіплик компетенлилигиниң психологиялық-педагогикалық хәм көркем-дөретиўшилиқ бағдарлардың бириктирилиўи тийкарында қәлиплестирилиўи процесини сыпатында қаралады.

Сүүретлеу өнери оқытушысының кәсіптік компетенттілігі – бұл педагог-художниктің, оның кәсіптік іскерлігінде пайда болатын көркемдік нәзәрдегі де, сондай-ақ педагогикалық нәзәрдегі де кәсіптік мәселелерді хәм машқалаларды өзіннің билимлеринен, кәсіптік хәм өмір тәжірийбесинен, қунлылықтарынан хәм зейинділіклеринен, дәретіу-шилик тәжірийбесинен пайдалана отырып шеше алыу уқыптылығын белгілеуші жекке инсанлық кәсіяттерінің улыўмаластырылған сыпатламасы.

Талабалардың арнаўлы билимлендириу процесиндегі педагогикалық таярлығы сүүретлеу өнерине оқытушының педагогикалық бағытланыўшылығын, педагогикалық кәсіпке унамлы қатнасты хәм қызығушылықты (оқытушылық жұмыс пенен шуғылланыўға инталылық хәм таярлық, өзіннің маманлығын жетилистириуге умтылыў) нәзәрде тутады. Сүүретлеу өнери оқытушысының жекке инсанлық кәсіптік-педагогикалық бағытланыўшылығының айрықшалығы, оның қәлиплестирилиўиниң үйрениу-билим алыўшылық хәм көркем-дәретіушилик іскерліклериниң бирлигинде болып өетуғынлығы болып табылады. Кәсіптік-педагогикалық бағытланыўшылық, солай етип, еки мәнисте: болажақ оқытушының жекке инсанлық тулғасының, мақсетке умтылдырыушы мотивациялық тәрәпин сәулендириуші, ең тийкаргы сыпатламаларының бири сыпатында хәм оқыту-тәрбия процесин сәйкес келиуші іскерлікке таярлықты қәлиплестириуге бағдарлауды тәмийинлеуші усыллар системасы сыпатында алға шығады.

Көркемдік-педагогикалық билимлендириу тараўындағы қәнигелерди кәсіптік, көркемдік-педагогикалық таярлау төмендегі жағдайларды есапқа алыуды талап етеуғын, көп көз-қараслы, көп аспектілі қубылыс:

Бириншиден, – «болажақ сүүретлеу өнери оқытушысын оқыту хәм тәрбиялау системасы анық-түсиникли хәм илимий тийкарланған болыуы хәм мектеп шегарасында әмелге асырылуы тийис – деп есапланады. «Мектеп» дегенде автор, оқыту хәм тәрбияның айқын системасын хәм оқыту усылларын, илимий исенимлі билимлерди баянлаудың хәм сынап көрилген көркемдік тәжірийбелерди беріудің анықлығын нәзәрде тутады. Екиншиден, оқыу процесинде болажақ сүүретлеу өнери оқытушысы педагогикалық хәм көркемдік шеберлікті кәсіпшілік дәрежесинде ийелеуі, сүүретлеу өнери тараўында өз бетинше көркем дәретіушилик іскерлік алып барыу уқыптылығын ийелеуі тийис. Үшиншиден, кәсіпке таярлау процесинде талабада оқыўшылар менен дәретіушилик пенен іслеуге хәўесликли хәм уқыптылықты тәрбиялау, сабақлардағы хәм оқыўшылардың сабақтан тыс іскерлігиндегі педагогикалық процеслерди шөлкемлестириу бойынша уқыптылықларды хәм көнликпелерди қәлиплестириу зәрүр.

Кәсіптік әхмийетке ийе сыпатлар көп фунциялы хәм соның менен бирге хәр бир кәсіп бул сыпатлардың

өз жыйындыларына тән. Болажақ қәнигениң кәсіптік сыпатларының қәлиплестирилиуі мақсетке бағдарланып шөлкемлестирилген кәсіптік-педагогикалық іскерлік процесинде болып жүз береді. Болажақ сүүретлеу өнери оқытушысының көркемдік кәсіптік таярлығының тийкары – сүүретлеу өнери тараўындағы кәсіптік компетенттіліктерди менгеріу сыпатындағы көркем-дәретіушилик шеберлік.

Көркем-дәретіушилик шеберлік – бул көркем өнер тилин жоқары шеберлікте билиу, көркем шеберліктің, сүүретлеу техникасының жоқары дәрежеси, көркемдік материаллардан еркин пайдалана алыу уқыбы. Көркемдік шеберлікті менгеріу, хәр түрлі усылларды билиу, олардың өзине тән айрықша өзгешеликлерин түсиніу болажақ сүүретлеу өнери оқытушысына өзіннің дәретіушилик ойларын іске асырыуға жәрдем етеді. Шеберлік – дәретіушиликтің сапалық көрсеткіши болып табылады. Көркемдік шеберлікті ийелеу педагогикалық іскерлікте де, талабалардың ойларын іске асырыуда да зәрүрлі, себеби бунысыз талабалардың іскерлігін басқарыу, сапалы нәтижеге ерисіу мүмкин емес. Көркемдік тәрбия хәм билимлендириу тараўындағы болажақ қәнигениң кәсіптік таярлығы, тек ғана оның өзіннің, көркемдік цикл: сүүрет, живопись, композиция – пәнлеринде қәлиплестирилетуғын, көркем-дәретіушилик іскерлігі арқалы мүмкин болады [1:193-196]. Болажақ сүүретлеу өнери оқытушыларын кәсіпке таярлаудың ең әхмийетлі мәселелериниң бири талабалардың көркемдік іскерлігін жеделлестириу болып табылады. Оқыту процесин жеделлестириу мәселесин изертлеушілер билим беріушілік белсенділіктің үш дәрежесин айырып көрсетеді: жаңадан іслеушілік, түсиндириушілік, дәретіушілік. Бул дәрежелердің өзине тән айрықшалықтары жоқары жигерлілік сыпатлардың көринислери, қайсарлық, қатанлық, кең хәм турақлы билим алыуға қызығушылықлар болып табылады. Жоқары мотивациялық қураўшы талабаның көркемдік іскерлік процесине белсенділік пенен қосылыўын тәмийинлейді. Талабалардың іскерлігін оларда көркем образлы ойлауды хәм көз алдына келтириуді раўажландырыу арқалы жеделлестириуге болады.

Солай етип, болажақ сүүретлеу өнери оқытушыларының кәсіптік таярлығы, оның тийкары психологиялық-педагогикалық хәм көркем-дәретіушилик таярлықлар болған билимлендириу процесинде іске асырылады. Нәтиже болса, өз ишине оқыўшылардың көркем-дәретіушилик іскерлігине басшылық етиуге, ал тутасы менен алғанда – талабаның жекке инсанлық тулғасының улыўма раўажландырылуына уқыпты болған болажақ сүүретлеу өнери оқытушысының көркем-педагогикалық бағытланыўшылығын, көркем-педагогикалық компетенцияларын, кәсіптік-әхмийетлі сыпатларын өз ишине алатуғын кәсіптік компетенттіліктің қәлиплестирилиуі болып табылады.

Әдебиятлар

1. Уразимова Т.В. Педагогические предпосылки развития художественно-творческих способностей студентов высших учебных заведений Узбекистана средствами изобразительного искусства. Проблемы современного образования – Москва, 2021 - №4 С. 193-204

РЕЗЮМЕ. Мақола тасвирий санъат орқали бўлажақ ўқитувчиларнинг касбий маҳоратини шакллантиришга бағишланган. Бу ерда эстетик тарбия муҳим роль ўйнайди, бу шахсининг дунёқараши, интеллектуал ва ижодий потенциалини ривожлантиришга ёрдам беради. Шунинг учун таълим жараёни ижодий одамнинг таълимга, мулоқот, ҳаётнинг турли соҳаларида ҳамкор бўлишга тайёр бўлиши керак.

РЕЗЮМЕ. Статья посвящена вопросам формирования профессиональной компетенции будущих учителей средствами изобразительного искусства. Не последнюю роль здесь играет эстетическое воспитание, способствующее активизации развития мировоззрения, интеллектуальных и творческих потенциалов личности. Поэтому процесс образования необходимо основывать на создании условий для воспитания творческой личности, готовой к диалогу, сотрудничеству и сотворчеству в различных сферах жизни.

SUMMARY. The article is devoted to the formation of the professional competence of future teachers by means of fine arts. An important role here is played by aesthetic education, which contributes to the intensification of the development of the worldview, intellectual and creative potentials of the person. Therefore, the education process must be based on creating conditions for the upbringing of a creative person who is ready for dialogue, cooperation and co-creation in various spheres of life.